

Kennis- en onderzoeksagenda 2025 – Provincie Noord-Brabant

Aanleiding

Kennis is een belangrijke hulpbron om te werken aan onze provinciale opgaven. Dat doen we onder andere met de jaarlijkse kennis- en onderzoeksagenda, met als doel op basis van kennis te kunnen sturen. In deze agenda is een kort overzicht opgenomen van beleidsvormende of evaluatieve adviesvragen aan onze kennispartners, daarnaast zijn de onderzoeken ex art. 217a Provinciewet hierin opgenomen. De agenda is geen statisch instrument, gaandeweg het jaar kunnen nog nieuwe, concrete, onderzoeken en adviesvragen worden toegevoegd.

Deze agenda is geënt op de meerjarige strategische kennisagenda. Meerjarig, omdat we beogen met deze kennisagenda verder te kijken, minstens vier jaar, maar ook nog verder. Hierin zijn strategische kennisvragen voor een aantal kennisthema's geformuleerd die spelen rondom de maatschappelijke opgaven en waarop we -als provincie, kennispartners en medeoverheden- de komende periode in gezamenlijkheid het antwoord willen weten.

De strategische kennisvragen worden samen met onze kennispartners en medeoverheden nader geconcretiseerd en opgepakt. Jaarlijks brengen we een prioritering aan in de kennisthema's en kennisvragen uit de meerjarige strategische kennisagenda. Dit vertalen we naar concrete onderzoeks- en adviesvragen die wij als provincie voor het betreffende jaar willen oppakken, inclusief evaluaties ex art. 217a Provinciewet.

Onderzoeken provincie (ex art. 217a)

- Onderzoek (ex art. 217a) Evaluatie Beleidskader Waardengedreven digitaal transformeren 2020-2025
Hiervoor is een evaluatie gepland mede omdat dit het laatste jaar is van het beleidskader. Dit onderzoek is in 2024 opgestart en wordt in 2025 afgerond.
- Onderzoek (ex art. 217a) Tussenevaluatie Beleidskader Milieu 2030
Voor het beleidskader milieu is een tussenevaluatie gepland. Dit onderzoek wordt in 2025 opgestart en zal doorlopen in 2026.

BrabantAdvies – werkplan 2025

De onderstaande activiteiten en adviesvragen op hoofdlijnen zijn afkomstig uit het werkplan BrabantAdvies 2025.

Regionale meerwaarde grootschalige logistiek

De provincie heeft BrabantAdvies gevraagd een advies te geven over het sturen op ruimtegebruik voor grootschalige logistiek in de provincie. Doel van het adviestraject is inzicht te verwerven in de mate waarin provinciaal beleid gemeenten helpt of kan helpen in het sturen op regionale meerwaarde van grootschalige logistiek.

Gezondheid van jongeren

In 2024 zijn de Young Professionals Brabant (YPB) gestart om het thema gezondheid vanuit een jongeren en toekomstperspectief in Brabant op de kaart te zetten. Dat hebben ze op verschillende manieren gedaan: door de achtergrond van de alarmerende cijfers over de mentale gezondheid te duiden, door in gesprek te gaan met tientallen jongeren en door tijdens de Dag van de Gezondheid aandacht te vragen en de provincie en andere stakeholders aan te sporen werk te maken van een gezonde toekomst. In vervolg hierop brengen ze in het eerste kwartaal van 2025 een publicatie uit van interviews met initiatiefnemers die op verschillende en vernieuwende manieren werken aan de gezondheid van jongeren. Bovendien leveren de YPB input voor een onderzoek van Het PON & Telos betreffende (ervaren) brede welvaart door jongeren.

Reflectie op de Brabantse skills-aanpak

De Nederlandse arbeidsmarkt staat stevig onder druk, onder meer door urgente personeelstekorten en stagnerende arbeidsproductiviteit. Ondanks het grote aantal vacatures staat ook nog steeds een behoorlijke groep mensen aan de kant, opereren Nederlandse bedrijven onvoldoende inclusief en worden de vaardigheden van mensen die wel aan het werk zijn niet optimaal benut. Een skillsgerichte aanpak op de arbeidsmarkt beoogt bij te dragen aan een leven lang ontwikkelen, matching tussen vraag en aanbod en inclusiviteit op de arbeidsmarkt en betere, wellicht productievere, organisatie van het werk. Wat doen Brabantse partijen op het gebied van een skillsgerichte aanpak en wat valt SER Brabant daarin op? Met dit traject leveren we een bijdrage aan het publieke skillsdebat, meer in het bijzonder aan de agenda van PACT Brabant en MBO Kennispact. We werken o.a. toe naar een reflectie op bestaande initiatieven in het voorjaar van 2025.

Ongekend talent: gezamenlijk adviestraject regionale SER'en

Net als voorgaande jaren zet SER Brabant de samenwerking met de andere regionale SER'en voort. We werken gezamenlijk én met de Hanzehogeschool en Hogeschool Windesheim aan een onderzoeks- en adviestraject over onbenut arbeidspotentieel, ofwel: Ongekend Talent.

De inzichten en opbrengsten uit dit traject zijn naar verwachting van nut voor diverse partijen binnen en buiten de regio. We delen kennis over aanpakken die werken met de arbeidsmarktregio's. De provincies krijgen meer zicht op de mogelijkheden om via beleid en sociale of procesinnovatie arbeidskrachten te counteren. En met de landelijke SER'en delen we de lessen voor landelijk beleid: wat leren we in de regio over het bevorderen van inclusiviteit en arbeidsparticipatie?

Ook buiten dit traject blijven we samenwerken met andere regionale SER'en. We delen kennis en inzichten voor beleid, geven input op elkaars adviestrajecten en leren over en weer van casuïstiek.

Schaalsprong en schaarste in Brabant

De economische ontwikkelingen in Brabant en de Brainportregio gaan hard. Voor het duurzaam verdienvermogen van Brabant (en Nederland) is het faciliteren van de groei van ASML en partijen in de keten cruciaal. Via Operatie Beethoven wordt fors geïnvesteerd in de randvoorwaarden: wonen, voorzieningen, etc. De effecten van de groei reiken echter veel verder dan de Brainportregio én Brabant. Juist ook gezien de grote woonbehoefte en de schaarse ruimte, de personeelskrapte, de toename in mobiliteit, de noodzaak van voorzieningen. De ontwikkelingen beïnvloeden bovendien de sociale cohesie in de regio, de verhouding tussen stad en buitengebied en de verhoudingen tussen de regio's binnen Brabant. De schaa sprong vraagt daarmee bestuurskracht in Brabant op vele manieren. Dit thema leeft als vraagstuk binnen alle adviesraden.

Kansen voor een gezonde samenleving

In de afgelopen periode heeft de Provinciale Raad Gezondheid (PRG) aandacht gevraagd voor een integrale benadering van gezondheid in beleid. Dit is nodig om de door de provincie geformuleerde ambitie '3 gezonde levensjaren erbij' dichterbij te kunnen brengen. In ons advies 'Een gezond Brabant voor iedereen' hebben we de relevantie onderstreept van een brede aanpak van de groeiende gezondheidsverschillen en hebben we daartoe handreikingen geboden. In vervolg daarop hebben we gereflecteerd mét de provincie om stappen te zetten in deze integrale benadering: om de gezondheidsambitie te vertalen in uitvoering en monitoring, om gezondheid als uitgangspunt te laten landen in leefomgeving. Hierover blijven we graag met de provincie in gesprek.

- *Health in all policies: vertaling van gezondheidsambities in provinciaal beleid en monitoring*

Invulling geven aan Health in all policies betekent dat het integrale perspectief van gezondheid het uitgangspunt blijft, maar dat tegelijkertijd de kansen benut moeten worden om in te zoomen op specifieke interventies die noodzakelijk zijn om gezondheid een concrete plek in afweging en uitvoering te geven. De PRG werkt daarom toe naar een 10-puntenplan voor de brede gezondheidsbenadering, maar biedt ook handreikingen om dit op onderdelen concreet in te vullen.

- *Een gezonde Brabantse samenleving*

De PRG is in gesprek met het RIVM om te komen tot een Brabantse vertaling van de Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV). Daarmee krijgen we een actueel zicht op de specifieke gezondheidsopgaven in Brabant.

Economie van de toekomst

In het advies 'missiegedreven innovatiebeleid: voortbouwen op een stevig fundament' heeft BrabantAdvies/SER Brabant aandacht gevraagd voor de aanscherping van de koers in het innovatiebeleid: als de missies richtinggevend zijn, kunnen voor het innovatiebeleid ook andere ambities in beeld komen. Die vragen ook om openheid en vernieuwing in de Brabantse ecosystemen en instrumentarium. In de SER is het thema ruimte voor nieuw ondernemerschap en het formuleren van de goede randvoorwaarden voor starters én opschaling als relevant thema voor de komende periode benoemd.

De stagnerende arbeidsproductiviteit in Nederland is een reden tot zorg. Het is niet alleen een graadmeter voor onze toekomstige economie. Groei is juist hard nodig met het oog op de personeelstekorten in vrijwel alle economische en maatschappelijke sectoren. Welke toegevoegde waarde kan de provincie leveren in de context van het Europese, landelijke en lokale beleid? SER Brabant is in overleg met de landelijke SER over de regionale inbreng in het landelijk advies dat in 2025 van start gaat.

Toekomstbestendige leefomgeving

De Provinciale Raad voor de Leefomgeving (PRL) zet het gesprek met de provincie over de uitwerking van het omgevingsbeleid voort. Waar de focus (met inzet van de andere raden) de afgelopen jaren lag op de Brabantse kaders (het Ruimtelijk Voorstel en het Brabants Programma Landelijk Gebied), willen we mét de provincie graag verder reflecteren op de herijking van de omgevingsvisie en de gebiedsgerichte uitwerkingen. De vorm waarin zal waarschijnlijk weer 'in dialoog' zijn, waarbij we vanuit een samengestelde begeleidingsgroep aan de betrokken stakeholders handreikingen kunnen bieden. Hét vraagstuk voor een toekomstbestendige en gezonde leefomgeving is klimaatverandering. De effecten ervan worden in hun volle omvang steeds zichtbaarder en raken Brabant op verschillende wijzen. De inzet op klimaat is cruciaal voor goed toekomstig wonen, werken en leven. De bewustwording daarvan vertaalt zich echter nog lang niet altijd in de ruimtelijke planvorming. De effecten van klimaatverandering worden nog altijd niet 'verrekend' in de maatschappelijke kosten en baten van acties die we nu ondernemen.

Ruimte voor jongeren

De Young Professionals Brabant hebben een centrale positie in drie kernelementen van jongerenparticipatie voor provinciaal beleid. Zo zijn ze een vaste partner voor de provincie voor de generatietoets, de jongerentafel en de Jongerentop. De YPB zijn immers opgericht met het doel om de provincie (on)gevraagd te adviseren vanuit het jongerenperspectief. Op basis van vraagstuk en onderwerp schuiven naast de YPB'ers ook andere jongeren en vertegenwoordigers van jongerenorganisaties aan. Hoe dit precies vorm krijgt, is onderdeel van een projectplan en aparte financiering vanuit het programma Kwaliteit Openbaar Bestuur. Daarnaast leveren de YPB een eigen bijdrage in de adviesvragen die we in 2025 oppakken en koersen de Young Professionals Brabant op een nieuw thema in de loop van 2025.

BrabantKennis – werkplan 2025

De onderstaande activiteiten en adviesvragen op hoofdlijnen zijn afkomstig uit het werkplan BrabantKennis 2025.

Leergang Roze Bril: Inspiratie om te handelen

Met het boek en tijdens Trendweekend Brabant (weer) toekomstverliefd hebben we onze roze bril opgezet en gekeken naar een toekomst waarin het kán. Deze optimistische benadering inspireert en schept het vertrouwen om werk te maken van een gewenste toekomst. Met de leergang Roze Bril

richten we ons in 2025 op beleidsmakers en bestuurders die de drive hebben om de toekomst vorm te geven en praktische handvatten zoeken om dat te doen.

Podcast Hoe Een Koe Een Haas

Afgelopen jaar lanceerden we de podcast Hoe Een Koe Een Haas, waarin we met diverse experts, professionals en bestuurders de toekomst van Brabant verkennen. Door diepgang en het samenspel van onderwerpen biedt de podcast onze luisteraars een breed perspectief op actuele en toekomstige uitdagingen.

In 2025 willen we naast meer gesprekken ook op pad om Brabant beter te begrijpen in de tussentijd waarin we leven. Waar we in toekomstverliefd de roze bril opzetten, nemen we in de podcast een meer onderzoekende houding aan. Welke waarden en idealen hebben Brabanders? Hoe veranderen die momenteel? Hoe verschilt dat per plek in Brabant?

Verkenning AI: Beslissen zonder begrijpen

Kunstmatige intelligentie is de afgelopen jaren snel veranderd van een belofte op afstand naar een technologie met directe impact op onze levens. Het is daarmee niet alleen meer een toekomstige sleuteltechnologie maar we lijken aan het begin van een systeemverandering te staan die onze levens diepgaand gaat beïnvloeden en veranderen.

Daarom is dit een goed moment om ons af te vragen of we eigenlijk wel begrijpen wat AI is, wat het doet met ons werk en onze levens? Hoe kunnen we samenwerken met AI? Waar moeten we het gebruik ervan begrenzen? Als we niet begrijpen wat AI doet, hoe kunnen we dan aan de knoppen draaien? Hoe kunnen we dan zorgen voor een verantwoord gebruik ervan?

In deze verkenning gaan we al werkenderwijs op zoek naar waar we het over moeten hebben. AI is zo'n groot thema dat we niet aan de voorkant kunnen bepalen waar we precies naar op zoek zijn. Maar de richting die we voorzien gaat over echt en nep, over snappen wat er gebeurt zonder dat iedereen programmeur hoeft te worden (of wel?) We zullen bedreigingen en problemen tegenkomen maar ook kansen en mogelijkheden. Bijvoorbeeld in de rol van AI voor de overheid.

Gezondheid: Van wie is jouw (on)gezondheid?

Een gezonde Brabantse samenleving: mooi, maar ook complex. Deze verkenning onderzoekt de delicate balans tussen persoonlijke verantwoordelijkheid, maatschappelijke druk en beleidsmatige beslissingen als het gaat om gezondheid.

Want gezondheid gaat niet allen over de hele keten van zorg, maar ook over de leefomgeving en over menselijk gedrag. Wie is er verantwoordelijk voor gezondheid? Mensen zelf, de overheid, zorgverleners, de voedingsmiddelenindustrie? Allemaal waarschijnlijk, maar de balans daartussen is precies waar de discussie over gaat. Gezondheid is persoonlijk. Het gaat over jou en de mensen om je heen. Hoeveel kun je zelf doen aan je gezondheid? Sporten, gezond eten, voldoende slapen, etc. We kennen allemaal de adviezen.

Maar het gaat ook over geluk en pech, over je genenpakket dat je meekreeg bij je geboorte. In hoeverre ben je dan zelf verantwoordelijk voor je gezondheid? Op luchtvervuiling heb je weinig invloed, in de supermarkt word je verleid ongezonde keuzes te maken en de stress op je werk is ook niet altijd vermijdbaar.

PON & Telos – werkplan 2025

De onderstaande activiteiten en adviesvragen op hoofdlijnen zijn afkomstig uit het werkplan PON & Telos 2025.

Menselijk perspectief voor versterking uitvoeringskracht

De roep om een sterke en verbindende overheid, die over meer uitvoeringskracht beschikt, klinkt steeds luider. De veranderende verhoudingen in de samenleving, de complexe maatschappelijke opgaven alsook de veranderende rol van de overheid vragen om een meer waarden gedreven benadering. Dit betekent dat de kennis vanuit de

leefwereld op een goede manier moet worden verankerd in de systeemwereld om te komen tot . De dialoog dient gevoerd te worden over wat voor mensen van waarde is voor de kwaliteit van leven en leefomgeving. Pas daarna kunnen de juiste keuzes en afwegingen gemaakt worden. Het op deze wijze serieus nemen van het menselijk perspectief in de publieke beleidsvorming draagt niet alleen bij aan een behoorlijk functionerende (regionale en lokale) democratie, maar zal ook bijdragen aan het vertrouwen in de overheid en draagvlak voor de veranderingen die nodig zijn voor een meer toekomstbestendig Brabant. De inzet in 2025 op dit thema is tweeledig:

- Burgerperspectief als input voor de perspectiefnota: we zullen opnieuw een analyse maken van de verschillende opvattingen, houdingen en behoeften van inwoners van Noord-Brabant ten aanzien van de maatschappelijke opgaven die geprioriteerd zijn in het bestuursakkoord.
- Afwegingen in de praktijk: Hoe kunnen lokale overheden en regionale netwerken samen met ondernemers, bewoners(organisaties) en maatschappelijke organisaties afwegingen maken op basis van kennis en informatie over de kwaliteit van leven en de kwaliteit van de fysieke omgeving in Brabant?

Accentueer het verschil

Het PON & Telos heeft als vervolg op Elke Regio Telt voor het Rijk een analyse uitgevoerd naar regionale achterstanden in Nederland. Daarbij is gebruik gemaakt van een op de Nederlandse situatie aangepaste Meervoudige Achterstandsindex of MDI, waarmee achterstanden op gemeentelijk en regionaal schaalniveau in kaart kunnen worden gebracht. Voor 10 regio's in Nederland is gekeken naar meervoudige achterstand in relatie tot ontwikkelingen op kwaliteit van leven en kwaliteit van leefomgeving (brede welvaart). Voor de Brabantse regio's gaan we deze gegevens voor alle regio's tot op wijken buurtniveau beschikbaar maken en brengen op die manier regionale verschillen en verhoudingen in Brabant in beeld. Kennis uit het Nationaal Netwerk Brede over het sturen op brede welvaart in de beleidspraktijk nemen we hierin mee en reflecteren op het belang van deze kennis voor regionaal sociaal-economisch stimuleringsbeleid.

Hoe maken we Brabant toekomstbestendig in het licht van de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)?

In het kader van het verduurzamen van de economie en het stimuleren van circulariteit worden steeds meer (MKB) bedrijven (en in later stadium ook overheden) verplicht om zich te verantwoorden volgens de CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive). Vanaf 2024 vereist deze nieuwe richtlijn dat zij rapporteren over de impact van hun activiteiten op mensen en het milieu.

Het opstellen van een CSRD-rapport stelt (MKB) bedrijven en ook overheden voor de uitdaging om grote hoeveelheden data en informatie te verzamelen, te verwerken en te publiceren. Hiervoor moeten nieuwe systemen, processen en een governance-structuur ingericht worden. Daarbij is een eerste stap om de processen binnen de toeleverancier en afname ketens inzichtelijk te maken, zelfs als er nog geen data beschikbaar is om bepaalde aspecten te meten.

In de loop der jaren zullen ook overheden aan de CSRD verplichtingen moeten voldoen. En op dit moment zijn lokale en regionale overheden al onderdeel van de ketens waarover verantwoording moet worden afgelegd; ze fungeren bijvoorbeeld als eindgebruiker of toeleverancier.

In een korte verkenning onderzoeken we in hoeverre Brabantse overheden zich bewust zijn van deze ontwikkeling en hoe zij zich verhouden tot de vormgeving en standaardisering van impactrapportages. Met andere woorden: hoe toekomstbestendig is Brabant op het gebied van de CSRD?

Impact gezondheidskloof in Brabant

Diverse bronnen geven aan dat er in de Brabantse samenleving een groeiende gezondheidskloof bestaat tussen welvarende en minder welvarende mensen. Op basis van de Brabantse Monitor Brede Welvaart 2025 wordt een special over gezondheid van Brabanders uitgebracht. Met een campagne willen we de resultaten van het regionale gezondheidsbeeld voor het voetlicht brengen van bestuurders, raadsleden, professionals en bewonersorganisaties en met hen de resultaten duiden in samenhang met (professionals en belanghebbenden uit) de praktijk.

Graag bepalen we samen met de provincie de concrete invulling en afbakening van bovenstaande verkenningen en leggen dat vast in een projectfiche waarin we naast doelstelling, ook afspraken opnemen over rol en taakverdeling van het onderzoeksteam, de provinciale accounthouder en planning.

Strategische Kennisagenda - jaaroverzicht kennisvragen 2026

De provincie vraagt ons ruimte te maken voor vraagarticulatie binnen de inhoudelijk contouren en kennisthema's van de Strategische Kennisagenda. Jaarlijks maakt de provincie een vertaling van deze agenda naar een 'jaaroverzicht kennisvragen' met concrete onderzoeks- en adviesvragen. Ter voorbereiding van deze vertaling is behoefte aan een aanscherping van kennisvragen op basis van de ambities in het bestuursakkoord Samen maken we Brabant!, te weten een (1) welvarend, gezond, gelukkig, (2) verbonden en (3) duurzaam veranderend Brabant met een (4) gezonde natuur- en waterrijke leefomgeving. Wat vragen deze vier samenhangende vooruitzichten aan inhoudelijke en strategische kennis op de korte, middellange en lange termijn op basis waarvan de provincie daadwerkelijk kan richten, kiezen, sturen en doen? Voor deze aanscherping en de uiteindelijke vertaling naar het jaaroverzicht kennisvragen 2026 is tevens behoefte aan een analyse van de actuele trends- en ontwikkelingen.

Monitors

Op verzoek van de provincie houdt Het PON & Telos op een aantal thema's monitors bij. In 2024 heeft de analyse, rapportage, vormgeving en presentatie van de 4de editie van de monitor Waarde van Cultuur plaatsgevonden. In 2025 zal de nieuwe uitvraag ten behoeve van de volgende editie uitgevoerd worden. Daar is naar verwachting 400 uur voor nodig uit het werkplan. Deze inzet is onderdeel van het totaalproject Waarde van Cultuur waarvan BrabantStad opdrachtgever is. Binnen dit project levert Het PON & Telos ook inzet in opdracht van BrabantStad (met KunstLoc Brabant als hoofdaannemer).

Een ander thema waar de provincie om de twee jaar een onderzoek naar laat doen is de ervaren kwaliteit van leven en leefomgeving in Noord-Brabant. In de jaren 2016, 2018 en 2020 lag daarbij de focus op de veerkracht van Brabant, sinds 2022 is de omslag gemaakt naar het denken vanuit Brede Welvaart. De Monitor Ervaren Brede Welvaart die in 2023 gepubliceerd is, blijkt een rijke inkleuring van de Staat van Brabant en heeft relevante voeding gegeven aan het Bestuursakkoord 2023-2027 – Samen maken wij Brabant! Om de dynamiek van Brabant en haar inwoners te kunnen blijven monitoren, is deze monitor doorontwikkeld naar de Brabantse monitor Brede Welvaart. In 2025 zal de analyse, duiding, rapportage en presentatie hiervan plaatsvinden.